

Myndigheten för
samhällsskydd
och beredskap

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Bränderna sommaren 2018

LINA M. ERIKSSON

Faktaruta

Titel: Bränderna sommaren 2018 – en undersökning om förtroende för politiker, myndigheter och medier

Undersökningsperiod: December 2018 – januari 2019

Metod: Experimentell enkätundersökning

Utförare: Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), Göteborgs universitet

Forskare: Lina M. Eriksson

MSB:s kontaktperson:
Henrik Olinder, 010-240 12 91

Foto/framsida: Carolina Byrmo/Aftonbladet/TT. Tommy Holl/TT

Publikationsnummer MSB1437 – oktober 2019
ISBN 978-91-7383-967-9

MSB har beställt och finansierat genomförandet av denna forskningsrapport (alt. studierapport). Författarna är ensamma ansvariga för rapportens innehåll.

Författarens tack

Synpunkter på tidigare versioner av denna forskningsrapport har tacksamt mottagits från medlemmarna i KRISAMS-projektgrupp (Kriskommunikation och institutionsförtroende i det multipublika samhället). Marina Ghersetti och Orla Vigsø har läst och kommenterat på utkast. Bengt Johansson, Peter Esaiasson och Jacob Sohlberg har bidragit till utformandet av experimenten och enkätfrågorna och gett synpunkter på analysen av resultaten. Medarbetare vid Laboratory of Opinion Research (LORE) har varit behjälpliga i att ta fram och sammanställa dataunderlaget för undersökningen.

Förord: MSB

Under våren 2018 var det torrt i markerna i stora delar av Sverige. Det blev den varmaste sommaren på drygt 200 år och de mest omfattande skogsbränderna i modern tid. Med vetskapen om torkan och erfarenheterna från branden i Västmanland 2014 togs de ansvariga aktörerna ändå på sängen då bränderna löpte amok. Det var tur att det bara var skog och materiella värden som gick upp i rök. Trots att Sverige har Europas näst största skogsområden, tillika en av våra viktigaste näringar, så fanns det luckor i kompetensen och bristande tekniska resurser att hantera de stora bränderna. EU gjorde sin mest omfattande räddningsinsats någonsin. Det kom brandflyg från Italien, Frankrike och Portugal, norska helikoptrar, danska och finska brandmän, samt en konvoj med brandbilar från Polen för att undsätta oss.

Bilbränder har tyvärr blivit en följetong i främst så kallade ”utsatta områden” under flera år. Sommaren 2018 var inget undantag då de avsiktliga bilbränderna uppmärksammades stort i medierna och de boende i områdena var uppgivna.

Debatten hettade till och politikerna manade återigen till krafttag.

Vid alla typer av kriser utmanas förtroendet för myndigheter, folkvalda politiker och medierna. Myndigheterna och politikernas beslutsamhet, handlingskraft och förmåga till snabb kommunikation sätts på prov. Det är inte lätt att verka under sådana förhållanden. Förtroendet kan påverkas beroende på hur väl förberedda myndigheterna och de folkvalda är och hur de lyckats förebygga risker i bostadsområden och för skogen.

Förtroende är förutsättningen för krishantering och kriskommunikation. Varje myndighet och folkvald politiker måste vara förberedd på att hantera flera olika typer av kriser. Den som förvaltar ett förtroende måste också räkna med att ansvar utkrävs av medborgare, medier och andra politiker vid kriser.

I denna surveyundersökning har kriskommunikation och förtroendet för myndigheter, politiker och medier prövats för att se hur innehållet i krismeddelanden påverkar på olika sätt. Forskaren Lina M. Eriksson presenterar givande resultat från experimentet som har genomförts vid Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG) vid Göteborgs universitet.

MSB har till uppgift att förebygga och förbereda samhället för kommande olyckor och kriser. Till detta hör även att vara en plattform för samverkan mellan berörda myndigheter och andra aktörer som ska kunna hantera stora olyckor och kriser. Myndigheten utvecklar också metoder för kriskommunikation och krishantering. MSB bedriver omvärldsbevakning, initierar forskning och studier samt förmedlar resultat inom området.

Henrik Olinder

Sakkunnig kriskommunikation/redaktör

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Innehållsförteckning

Sammanfattning	6
1. Bakgrund	7
1.1 Sommarens 2018	8
1.2 Skogsbränderna: en fysisk skris	10
1.3 Bilbränderna: en social kris	10
2. Kriskommunikation och förtroende	11
3. Undersökningen	13
3.1 Ett slumpmässigt test med gestaltning	14
3.2 Experimentets texter	15
4. Resultaten	16
4.1 Allmänhetens institutionsförtroende	17
4.2 Allmänhetens syn på ansvar	20
4.3 Allmänhetens förtroende för nyhetsmedier	22
5. Slutsatser	25
6. Diskussion	26
7. Referenser	27
8. Appendix	29
8.1 Design och metod	29
8.1.1 Deskriptiv statistik	30
8.2 Gestaltningseffekter, efter var man bor, på allmänhetens institutionsförtroende	33
8.2.1 Gestaltningseffekter, efter var man bor, på allmänhetens syn på ansvar	34
9. Om författaren	35

Sammanfattning

Svenskar har ett högt institutionsförtroende om man jämför med andra länder. Enligt forskningen är förtroendet också stabilt. Men vad händer med vårt institutionsförtroende när det inträffar en kris? I denna rapport angrips frågan utifrån ett kommunikationsperspektiv. Specifikt undersöks om texter som handlar om kriser påverkar allmänhetens syn på förtroende och ansvar. Påverkas t.ex. förtroendet för de nyhetsmedier som ofta rapporterar om sådana händelser? Anses myndigheter, politiker och människor själva lika ansvariga för krishanteringen, eller ses någon som mer ansvarig än någon annan? Dessa är några utav de frågor som undersöks i denna rapport.

Rapporten redovisar effekter av kriskommunikation på institutionsförtroende utifrån ett ansvarsperspektiv. För att stärka underökningens samhällsrelevans har den utformats mot bakgrund av de mycket omfattande skogsbränder och våldsamma bilbränder som ägde rum under sommaren 2018. Fyra jämförbara grupper med deltagare har tagit del av fyra olika texter. Två texter om skogsbränderna och två texter om bilbränderna. Texten om varje brand finns i två versioner. Den första texten innehåller en faktabaserad men neutral beskrivning av händelsen. Den andra texten innehåller dessutom viss kritik som signalerar brister i ansvarstagande. Därefter har varje grupp besvarat samma enkät om institutionsförtroende och svaren har jämförts.

Resultaten visar att förtroendet för *myndigheter, polis och räddningstjänst* kan anses gott. Emellertid minskar förtroendet hos allmänheten för både polis och räddningstjänst när ett meddelande om deras insatser signalerar bristande ansvar. Resultaten gäller både för en fysisk kris orsakad av naturkrafter eller en social kris orsakad av människor. I fallet med skogsbränderna drivs resultaten utav de svar som lämnats av människor som inte bor där det brann. Men i fallet med bilbränderna är det inte lika enkelt. Här drivs resultaten både utav svaren från människor som bor där det inte brann alls och av svaren från dem som bor i förortsområden som inte var drabbade av bränderna.

Vad det gäller ansvar i en fysisk kris, som skogsbränderna, så ses hela samhället som lika ansvarigt för krishanteringen. Däremot anses *politiker* ansvariga vid en social kris, som bilbränderna. Detta kan bero på att politiker i allmänhet ses som ansvariga för resursbrister kopplade till just sociala kriser som berör frågor om utanförskap, integration, sysselsättning och skola. Hur naturen betar sig kontrollerar däremot inte politiker. Även om krisberedskapen för skogsbränderna 2018 kunde varit bättre så är det svårt att se hur svenska politiker skulle ha agerat för att förhindra extremtorkan som föranledde bränderna den sommaren. Den globala uppvärmningen och förändringar i jordens klimat kräver globala och långsiktiga lösningar. Intressant i frågan om bilbränderna är att resultatet som visar att politiker ses som mer ansvariga än någon annan drivs utav de svar som lämnats av människor som inte bor där det brann.

För nyhetsmedierna påverkas inte förtroendet alls, oavsett typ av kris.

1. Bakgrund

Under 2000-talet har Sverige råkat ut för flertalet kriser. Nyhetsrapporteringen av händelserna har varit omfattande. För att nämna några exempel så har allmänheten tagit del av rapportering om tsunamikatastrofen 2004 och den politiska skandal som sedan följde, krishantering av stormen Gudrun 2005, de sociala oroligheterna i Husby och andra storstadsförorter 2013, Västmanlandsbranden 2014, flyktingkrisen 2015, attacker mot räddningstjänst och polis under larmutryckningar i storstädernas förorter 2016, och terrordådet i Stockholm 2017.

Det händer att både myndigheternas kommunikation och mediernas rapportering bemöts med misstänksamhet och tvivel under denna typ av händelser (Odén m fl. 2016), vilket aktualiserar frågor om kriskommunikation och institutionsförtroende. Visserligen är institutionsförtroendet i Sverige generellt sett högt, både för myndigheter och medier. Men bilden är komplex och under det senaste decenniet har förtroendet minskat. Skillnaderna är stora mellan olika grupper i samhället – i allmänhet har kvinnor och högutbildade högre förtroende för myndigheter än män och lågutbildade. Dessutom har personer med partisympatier i den politiska mitten högre förtroende än de som ideologiskt befinner sig längre till höger eller vänster (Holmberg & Weibull 2016; Ohlsson m fl. 2016). Det finns också variationer i förtroende för olika institutioner (Holmberg & Weibull 2016), såsom exempelvis myndigheter och nyhetsmedier. Public servicemedier ligger också bättre till än kvällstidningar, trots att de senare har stor spridning i samband med kriser (Odén m fl. 2016).

Mot denna bakgrund undersöker föreliggande rapport hur olika texters gestaltning av ansvarsfrågor påverkar allmänhetens förtroende för några institutioner i samhället. Gestaltning innebär här att lyfta fram perspektiv om ansvar och göra dem framträdande i en text (Entman 1993). Undersökningen ingår i forskningsprojektet *Kriskommunikation och samhällsförtroende i det multipublika samhället* (KRISAMS), som syftar till att undersöka relationen mellan kriskommunikation och samhällsförtroende. Samhällsförtroende används i det projektet som ett samlingsbegrepp för institutionsförtroende och mellanmännligt förtroende, det vill säga det förtroende människor har för olika samhällsrelaterade institutioner och för varandra. Det multipublika samhället är ett samhälle där individer och grupper av medborgare drabbas olika mycket av kriser, har varierande samhällsförtroende samt olika vanor och sätt att inhämta och ta till sig krisinformation. Då förtroende är lätt att rasera, men tar långt tid att bygga upp, samt är av stort värde för en levande demokrati (Levi 1988, 1998), genomför KRISAMS-projektet både direktstudier i samband med en akut krisfas och uppföljande studier en tid efteråt. Att studera förtroende och kriskommunikation en tid efter den akuta krisfasen är viktigt. Särskilt för att förstå om det finns långvariga effekter av kriser på samhällsförtroende (Grandien m fl. 2005; Nohrstedt 2016).

Denna rapport fokuserar på den del av samhällsförtroendet som omfattar institutioner, nämligen institutionsförtroende. Den bygger på en studie som en

tid efter skogsbränderna och bilbränderna sommaren 2018 analyserade effekterna av krismeddelanden om bränderna, med och utan ansvarsutkrävande, på allmänhetens institutionsförtroende. Rapporten innehåller resultaten från två surveyexperiment som genomfördes mellan december 2018 och januari 2019.

1.1 Sommaren 2018

Sommaren 2018 var en ovanlig svensk sommar med exceptionell värme och mycket sol. På flera platser i Götaland och Svealand rapporterade Sveriges Meteorologiska och Hydrologiska Institut (SMHI) de högst uppmätta temperaturerna någonsin, där 34,7° utgjorde den absolut högsta mätpunkten. I juli steg temperaturerna kraftigt och det var då så pass torrt i skog och mark att flera spridda skogsbränder bröt ut (SMHI 2019).

Till skillnad från på landsbygden så var skogsbränderna inte ett stort problem för landets städer, men även där utbröt en hel del bränder. Dessa var av mer social art då ett 90-tal bilar systematiskt sattes i brand i vad som framstod som vandalism i ett antal skilda förorter (Bornestav 2018).

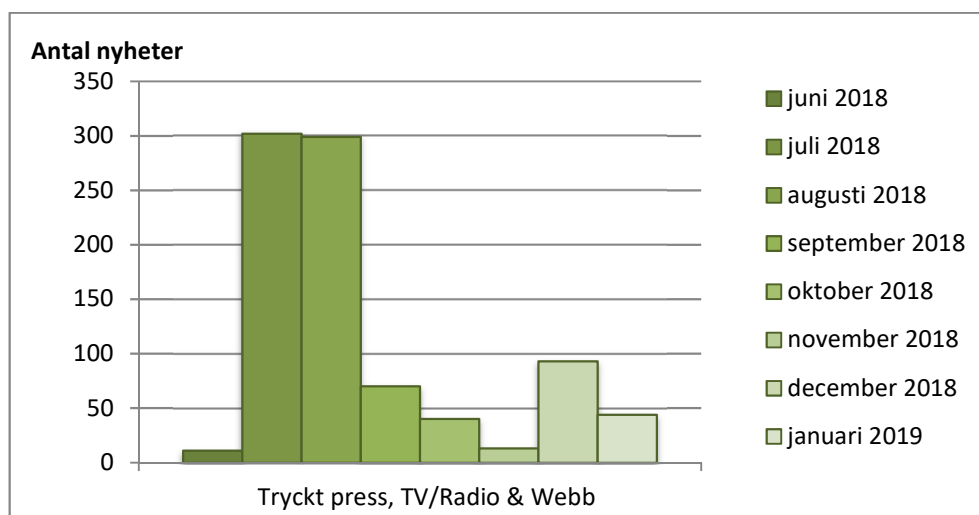
Av en händelse så sammanföll även extremtorkan och bränderna med den pågående valrörelsen 2018 till riksdag, kommun, och landsting. Det faktum att bränderna utspelade sig mitt i en valrörelse aktualiserade klimat- och beredskapsfrågor samt krishanterings- och trygghetsfrågor i den politiska debatten som var väl bevakad av medierna (Eriksson 2019; Sköld & Klintevall 2018; Bäckman & Berntsson 2018).

I Figur 1 visas samtliga mediers rapportering av skogsbränderna, i antal nyheter räknat, från början av juni 2018 till början av januari 2019. Figur 2 visar detsamma för bilbränderna. Tidsaspekten i Figur 1 och 2 är relevant då undersökningen som denna forskningsrapport bygger på är designad runt bränderna som fall. Undersökningen genomfördes i form av ett webb-baserat surveyexperiment mellan 10 december 2018 och 8 januari 2019. Det är därför viktigt att förstå hur stor bevakning händelserna har fått i medierna över tid fram till slutdatumet för undersökningen. Dels för att visa att bränderna sannolikt är händelser som ligger nära i allmänhetens minne, dels för att visa att händelsernas mediebevakning pågått fram till undersökningen.

Från Figur 1 och Figur 2 kan vi se att skogsbränderna fick mycket större genomslag i medierna än bilbränderna. Totalt återfinns 830 nyhetsrapporter i Mediarkivet Retriever (2019) om skogsbränderna mellan juni 2018 och början av januari 2019, medan bilbränderna rapporterades i 96 nyhetsinslag under samma period. Rapporteringen är också väl fördelad över radio, tv, webb, nationell och lokal press. Om vi endast tittar på några stora tryckta tidningar (Svenska Dagbladet, Sydsvenskan, Aftonbladet, Dagens Industri, Dagens Nyheter och Göteborgs Posten) så utgör rapporteringen för skogsbränderna totalt 32 nyhetsinslag och bilbränderna 11 inslag. Detta kan jämföras med nyhetsbevakningen av stormen Gudrun, vilken är den hittills mest omfattande naturkatastrofen som drabbat Sverige i modern tid. I samma källor av tryckt

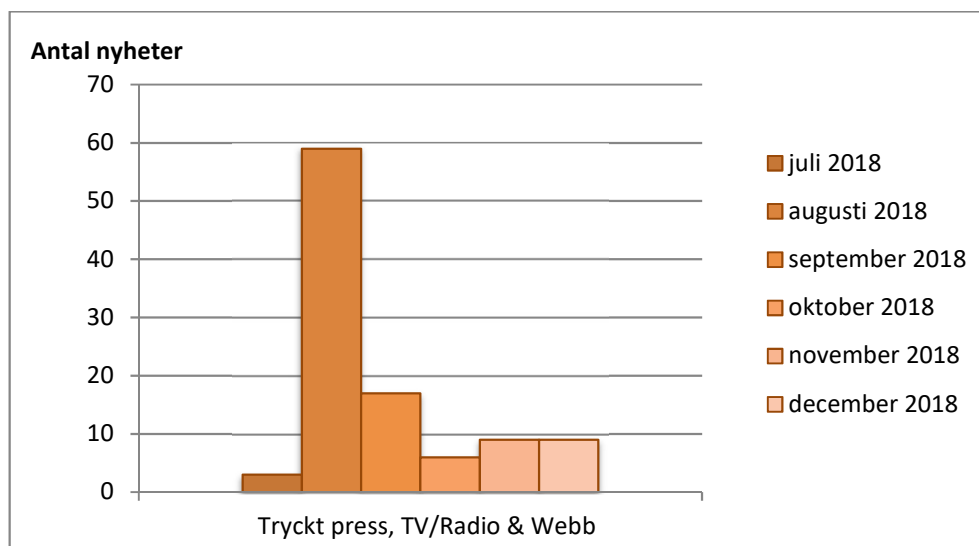
press, men över en period av ett år (2005), motsvarar den totala rapporteringen om Gudrun 397 artiklar (Eriksson 2016). Även om rapporteringen om bränderna 2018 inte är lika omfattande som rapporteringen om Gudrun, erbjuder rapporteringen om bränderna ändå en möjlighet att undersöka effekter av kriskommunikation på institutionsförtroende för två olika typer av kris, en fysisk kris orsakade av naturen, och en social kris orsakad av människor (Singer & Enderny 1993).

Figur 1: Rapporteringen av skogsbränderna 2018, antal nyheter

Kommentar: Sökningen har gjorts via Mediearkivet Retriever på orden "skogsbränderna 2018 Sverige". Ord som exkluderats är "Trump Finland Kalifornien", eftersom dessa gav en hel del träffar som specifikt relaterade till orden "skogsbränderna 2018", men då inte nödvändigtvis de svenska bränderna. Totalt gav sökningen 830 träffar, varav 329 i tryckt press, 16 i tv/radio, och 485 i webbnyheter. Sökningen gjordes för perioden 2018-05-31 - 2019-01-09.

Figur 2: Rapporteringen av bilbränderna 2018, antal nyheter

Kommentar: Sökningen har gjorts via Mediearkivet Retriever på orden "bilbränderna 2018 Sverige". Totalt gav sökningen 96 träffar, varav 37 i tryckt press, 13 i tv/radio, och 46 i webbnyheter. Sökningen gjordes för perioden 2018-05-31 - 2019-01-09.

1.2 Skogsbränderna: en fysisk kris

Vad var det då egentligen som hände under sommaren 2018, när medierna så ihärdigt bevakade skogsbrändernas framfart runt om i Sverige?

Redan i slutet av maj fanns en stor medvetenhet om brandriskerna till följd av vårens extremtorka. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) kunde då jämföra mätpunkter för torkan med 20 års statistik. Detta gjorde att man kom fram till att risken för brand ansågs stor. MSB gick då ut med en offentlig uppmaning till allmänheten om att visa försiktighet i skog och mark (Leitner 2018). Kort därefter utbröt 27 mindre bränder i olika delar av landet på bara en vecka, vilket ledde till att MSB proaktivt aktiverade EU:s civilskyddsmekanism kallad Emergency Response Coordination Centre (ERCC), vilket aldrig tidigare gjorts (MSB 2018).

På flera platser förvärrades situationen snabbt under juli, vilket tillsammans med en ökad brandrisk och fortsatt torka föranledde EU:s största brandbekämpningsinsats någonsin (MSB 2018), samt en stor nyhetsbevakning av händelserna (Figur 1). Medierna skildrade situationen som mycket kritisk då flera bränder ansågs omöjliga att släcka (SvD 2018). Det rapporterades om akuta situationer där bristen på brand- och räddningspersonal samt brandbekämpningsflyg ansågs mycket problematisk (Mårtensson 2018). Sammanlagt identifierade Skogsbrandflyget över 500 bränder, vilket kan jämföras med ca 100 bränder under ett normalår (MSB 2018).

För att bekämpa bränderna inleddes ett omfattande räddnings- och släckningsarbete. Totalt drabbades åtta av Sveriges 21 län. Hårdast slog bränderna mot Dalarna, Gävleborg och Västernorrland. Även Jämtland, Västmanland, Värmland och Norrbotten drabbades, men jämförelsevis inte i lika hög utsträckning. Uppsala län drabbades också, men endast av enstaka bränder. I en efterföljande utredning som lämnades till regeringen i januari 2019 påvisas stora brister i både beredskapen och krishantering av skogsbränderna, vilket till stor del bekräftar den kritiska bild som skildrats i nyhetsrapporteringarna. Slutsatsen är att det 2018 inte fanns inhemsk kapacitet att hantera flera svåra skogsbränder samtidigt (SOU 2019:7).

1.3 Bilbränderna: en social kris

Måndagen den 13 augusti inträffade ett flertal bilbränder runt om i Sverige. I den östra delen av landet sattes bilar i brand i både Uppsala och Stockholm. I Västsverige var det framförallt Göteborg som drabbades, men även mindre orter som Lysekil och Trollhättan utsattes. Totalt så sattes 80 av 90 bilar i brand i Västsverige och polisen misstänkte ganska omgående att sociala medier var en viktig plattform för kommunikationen kring utförandet av attackerna. Detta då larmcentralen uppgett att grupper av mörklädda ungdomar syntes sätta eld på bilarna vid flertalet av attackerna, och då det hela skedde nästan samtidigt på samtliga platser (Bornestav 2018).

2. Kriskommunikation och förtroende

Kriskommunikation är centralt för samhällets krishantering, både på kort och lång sikt (Grandien m fl. 2005; Nohrstedt 2016). I den akuta fasen måste allmänheten få korrekt, relevant och trovärdig information för att kunna undkomma eller minimera skadeverkningar. Senare är kommunikationen betydelsefull för att kunna hålla dem som är ansvariga för uppkomsten eller hanteringen av krisen till svars och utkräva dem på ansvar (ansvarsutkrävande) (Eriksson 2016). Den är också viktig för att kunna bearbeta det som hänt och återgå till ett normalläge, där ett eventuellt försvagat institutionsförtroende återskapas (Odén m fl. 2016). En dålig kriskommunikation riskerar att skapa misstro och ett minskat förtroende för de institutioner som hanterar krisen (Grandien m fl. 2005; Lofstedt 2009). Som tidigare nämnts har svenskar ett högt institutionsförtroende jämfört med andra länder. Förtroendet är också stabilt även om det varierar för olika myndigheter och nyhetsmedier. Från tidigare forskning vet vi att public servicemedier har högre trovärdighet än kvällstidningar, trots att de senare har stort genomslag i samband med kriser (Holmberg & Weibull 2016; Ohlsson m fl. 2016; Odén m fl. 2016). Men vi vet inte vad som händer med vårt institutionsförtroende när det inträffar en kris och människor får ta del av meddelanden som beskriver händelsen.

I denna rapport undersöks om det finns effekter på institutionsförtroende av *hur* kriskommunikation gestaltas. Med gestaltning menas i detta fall att ansvarsperspektivet har gjorts särskilt framträdande i en text som presenteras för deltagare i undersökningen. Ansvarsfrågan signaleras i texten. Med institutionsförtroende menas det förtroende som medborgare har för olika samhällsinstitutioner. Med samhällsinstitutioner menas politiskt beslutsfattande organ och verkställande myndigheter (Esaiasson m fl. 2016) samt nyhetsmedier, som har en central roll i samhällets kommunikation vid kris (Nohrstedt 2016). För kriskommunikation handlar det institutionella förtroendet mer specifikt om medborgarnas förtroende för de samhällsinstitutioner som kommunicerar med allmänheten under en kris. Förtroende definieras här som en känslösbaserad del i bedömningen av trovärdigheten hos dem man kommunicerar med.

Institutionsförtroende är viktigt. Utan förtroende fungerar inget samhälle, vare sig för den enskilde (Putnam 2000) eller för gemenskapen i stort (Rothstein 2009). Som tidigare nämnts i bakgrunden till denna rapport, finns i samband med vissa kriser tecken på ett minskat institutionsförtroende i Sverige (Odén m fl. 2016). Detta är mycket oroväckande. Om livsviktiga samhällsfunktioner misstros i krisartade situationer kan det påverka både individ och samhälle mycket negativt. Om vi exempelvis inte tror på den information som kommuniceras av våra samhällsinstitutioner, såsom nyheter och medier, eller om vi inte litar på myndigheter, polis och räddningstjänsten som ska hjälpa oss i en kris, så kan det få bekymmersamma konsekvenser. Därför är det viktigt att

förstå om det i samband med kriskommunikation spelar roll för institutionsförtroendet *hur* information förmedlas, vilket är vad som undersöks i denna forskningsrapport.

Mer exakt så undersöks här om ett meddelande får olika effekter på institutionsförtroende beroende på om kommunikationen under en kris gestaltas med fokus på ansvarsfrågor i samband med hanteringen av krisen, eller inte.

Just gestaltningseffekter har tidigare inte studerats i kontexten av kriskommunikation och institutionsförtroende i Sverige. De studier som gjorts, som ligger nära denna undersökning, är framförallt studier som gjorts inom tidigare projekt för *KRISAMS* om kriser och förtroende (Esaiasson m fl. 2016, Johansson & Vigsø 2017). Men det finns andra intressanta exempel på studier som undersöker gestaltningseffekter i Sverige fast med annat fokus. Ett exempel på sådan forskning är inom politisk kommunikation med värdeladdade ord, som till exempel jämställdhet, vilket visat sig ge effekter på människors stöd för vissa politikområden (Lindgren 2018). Då tidigare forskning visar att gestaltningseffekter finns i den svenska kontexten av politisk kommunikation finns goda skäl att undersöka om så även är fallet när det kommer till kriskommunikation. Idag vet vi inte om förtroendet för myndigheter, och då särskilt, polis, räddningstjänst och medier, påverkas av hur ett krismeddelande gestaltas. Därför undersöks i denna rapport om så kan vara fallet.

3. Undersökningen

Med tanke på den omfattande nyhetsrapporteringen om bränderna sommaren 2018 (Figur 1 och Figur 2), så finns det skäl att fundera på om händelserna möjligen kan ha påverkat allmänhetens institutionsförtroende. Medan vi vet att svenskar generellt har ett högt förtroende för olika samhällsinstitutioner (Holmberg & Weibull 2016; Ohlsson m fl. 2016; Odén m fl. 2016) så vet vi inte om kriser och kriskommunikation kan påverka det förtroendet. Som bekant bevakade medierna bränderna sommaren 2018 noggrant, och då framförallt skogsbränderna, under en längre tid (Figur 1 och Figur 2). Särskilt krishanteringen av just skogsbränderna skildrades mycket kritiskt i nyhetsrapporteringen (SvD 2018). Händelserna ledde till att frågor rörande krisberedskap och klimat (Eriksson 2019) samt säkerhet och trygghet (Sköld & Klintevall 2018; Bäckman & Berntsson 2018) aktualiserades i den politiska debatten i samband med riksdagsvalet. Det ter sig därmed osannolikt att händelserna i sig, eller den kritiska gestaltningen och politiseringen av händelserna i medierna, gått gemene man förbi. Men för att en kritisk bevakning och rapportering ska kunna få effekt på allmänhetens institutionsförtroende så måste också källorna anses trovärdiga.

Något förenklat tänker vi oss i den här undersökningen att beroende på *hur* nyhetsrapporteringen gestaltar ansvarsfrågan i en kris så bör också den som nås av informationen påverkas i sin syn på ansvar. I denna rapport används kortare texter som skulle kunna ingå i en kriskommunikation rörande bränderna 2018 förmedlad av myndigheter eller medier. Myndigheter och medier ses således i denna undersökning, precis som i verkligheten, som centrala förmedlare av viktig samhällsinformation. Att undersöka mediernas trovärdighet hos allmänheten i krissammanhang är här av yttersta vikt, eftersom det är via medierna som flest människor nås av information.

I ett krissammanhang kan å ena sidan en kritisk nyhetsrapportering minska förtroendet för medier om rapporteringen inte uppfattas som trovärdig utan istället tolkas som överdrivet kritisk. Å andra sidan kan en krishantering som gestaltas som bristfällig också minska förtroendet för de samhällsinstitutioner som lyfts fram som ansvariga, givet att källan då anses trovärdig. Det är mot den bakgrunden som denna rapport försöker besvara om det spelar någon roll för allmänhetens institutionsförtroende *hur* krishanteringen gällande bränderna 2018 gestaltas. Undersökningen ämnar besvara följande forskningsfrågor:

Ger olika gestaltningar av händelser, likt bränderna sommaren 2018, olika effekter på

- 1) allmänhetens institutionsförtroende?**
- 2) allmänhetens syn på ansvar?**
- 3) allmänhetens förtroende för nyhetsmedier?**

3.1 Ett slumpmässigt test med gestaltning

För att besvara undersökningens forskningsfrågor används ett slumpmässigt urval. Här beskrivs endast kort vad det innebär och hur undersökningen är uppbyggd¹. I denna undersökning har 2 004 deltagare², som kallas respondenter, slumpmässigt blivit placerade i en av fyra grupper. Två av grupperna har använts för en studie om skogsbränderna (grupp 1 och 2) och de andra två för en studie om bilbränderna (grupp 3 och 4). Vilken grupp man hamnat i avgör i sin tur vilken text (se 3.2 Texterna, på nästa sida) respondenten tilldelas i början av den webbaserade enkätundersökning som studien bygger på.

Texterna handlar om bränderna och skiljer sig mellan grupperna (se 3.2 Texterna). I undersökningen antas texterna påverka hur respondenten sedan svarar på de efterföljande frågorna i enkäten. För att kunna se om det finns skillnader i svaren så har alla grupper fått exakt samma enkätfrågor efter att de läst den text som är unik för just deras grupp. Frågorna i enkäten är ställda i exakt samma ordningsföljd för samtliga grupper. Varje respondent deltog också endast i en utav de fyra grupperna och alla svar inkom mellan 10 december 2018 och 8 januari 2019.

I medie- och kommunikationsvetenskap så är gestaltningsteori ett vanligt förekommande begrepp. I denna rapport innebär gestaltning huvudsakligen att lyfta fram ett perspektiv av en fråga eller händelse och göra det framträdande i en text. På så sätt betonas ett specifikt problem, eller tolkning av orsak och verkan, för läsaren. Typiskt för gestaltningar är att de vinklar vad som beskrivs i texten (Entman 1993). I denna undersökning görs två gestaltningar där ansvar framhålls (text 2 och 4). Tanken med gestaltningarna är att se om de orsakar olika effekter på hur respondenterna svarar på enkäten. Detta görs genom att mäta om texterna spelar roll för gruppernas förtroende- och ansvarsbedömningar.

För att kunna se om det är ansvarsutkrävandet i sig som ger en effekt på det som undersöks så får grupp 1 och 3 en neutral text som är faktabaserad och beskriver händelseförloppet för respektive brand (text 1 och 3). Grupp 2 och 4 får samma text men det tillkommer också formuleringar om ansvarsutkrävande efter den första texten (text 2 och 4). Med hjälp av detta upplägg kan vi sedan se om det finns skillnader i hur grupperna svarar på de efterföljande enkätfrågorna om institutionsförtroende, vilket ligger till grund för att kunna besvara rapportens tre frågeställningar.

¹ För en mer ingående beskrivning av studiens design se appendix: 8.1 Design och metod.

² Deltagarna är självrekryterade personer som har anmält sig till den webb-baserade Medborgarpanelen, som drivs av Laboratory of Opinion Research (LORE) vid Göteborgs universitet. Panelen erbjuder en plattform för tvärvetenskaplig forskning om demokrati, allmän åsiktsbildning och politiskt beteende, vilket är mycket användbart för experimentstudier. I jämförelse med det nationella genomsnittet består urvalet av marginellt fler män, högre utbildade och äldre deltagare, därför har urvalet i denna undersökning stratifierats efter kön, ålder och utbildning. Det medför att deltagarna i denna studie återspeglar den svenska befolkningen i stort vad gäller just kön, ålder och utbildning (Martinson m.fl. 2019). För detaljer gällande urval och data se appendix: 8.1.1 Deskriptiv statistik.

3.2 Experimentets texter

Utgångspunkten i denna undersökning är att, med hjälp av de fyra texterna som presenteras nedan, testa om ansvarsutkrävande i samband med bränderna sommaren 2018 (text 2 och 4) påverkar hur människor bedömer vikten av olika enkätfrågor och om det också påverkar hur man bedömer förtroende för olika samhällsinstitutioner. Notera att i text 2 om skogsbränderna riktas kritik mot “nedrustning” och “eftersatt krisberedskap”. Den aktör som nämns är räddningstjänsten. För bilbränderna riktas i text 4 kritik mot “resursbrist” och “polisbrist”. Den aktör som nämns är polisen. Men ingen specifik aktör pekas ut som ansvarig i någon av texterna. Den kritik som lyfts är i båda texterna riktad mot “insatserna”, vilket öppnar för tolkningar om ansvar. Svaret på om de olika texterna påverkar *hur* respondenterna svarat på frågorna om institutionsförtroende i enkäten, presenteras i rapportens nästa del.

Text 1: Skogsbrand (Grupp 1)

Under sommaren 2018 utbröt ett stort antal skogsbränder i Sverige. Bränderna inträffade efter en period av långvarig torka och ihållande höga temperaturer. I juli månad täckte bränderna ungefär 25 000 hektar, varav de fyra största sammanlagt på ungefär 20 000 hektar. Det kan jämföras med skogsbranden i Västmanland 2014, då 14 000 hektar brann.

Text 2 = Text 1: Skogsbrand ↑+ ansvarsutkrävande ↓(Grupp 2)

Kritik har riktats mot insatserna i samband med skogsbränderna, bland annat från regeringens särskilde utredare som menar att svensk räddningstjänst nedrustats under lång tid, att krisberedskapen är eftersatt och att lärdomar från tidigare kriser inte har tagits tillvara.

Text 3: Bilbrand (Grupp 3)

I augusti 2018 inträffade ett stort antal till synes samordnade bilbränder i Göteborg och andra orter i Västra Götaland. Ungdomsgäng tände eld på bilar runt om i Göteborg, men även i Trollhättan, Alafors och Lysekil. På övervakningskameror sågs maskerade ungdomar kasta brandbomber mot parkerade bilar och över 100 bilar sattes i brand under de dagar bränderna pågick.

Text 4 = Text 3: Bilbrand ↑+ ansvarsutkrävande ↓(Grupp 4)

Kritik har riktats mot insatserna i samband med bilbränderna, bland annat från Polisförbundet som menar att polisen har bristande resurser och att det råder polisbrist.

4. Resultaten

I denna del redovisas resultaten från undersökningen. Värdena i tabellerna på följande sidor är huvudsakligen presenterade i form av medelvärden för respektive grupp. Det som är intressant för att kunna bedöma resultaten är skillnader i medelvärden för de olika gruppernas svar på enkätfrågorna. Specifikt letar vi efter skillnader i medelvärden för frågor som rör institutionsförtroende. Vi undersöker också om skillnaderna är signifikanta. Vad som menas med signifikanta skillnader förklaras i signifikansrutan nedan.

Den första kolumnen från vänster i varje tabell visar vilken grupp som berörs. Därefter visar kolumnerna gruppens medelvärde antingen för syn på förtroende, eller ansvar. Om svaret rör förtroende eller ansvar beror på vilken fråga som ställts. Frågorna för varje tabell redovisas i kommentaren under tabellen. Alla frågor besvaras med ett av följande alternativ:

1) Mycket litet förtroende/ansvar, **2)** Ganska litet förtroende/ansvar, **3)** Varken stort eller litet förtroende/ansvar, **4)** Ganska stort förtroende/ansvar, och **5)** Mycket stort förtroende/ansvar.

Sammantaget ger frågorna ovan ett medelvärde på 3 för varje fråga.

På rad 2 och 3 i varje tabell presenteras medelvärden för grupperna med skogsbränderna. Därefter följer en presentation av skillnaderna i medelvärden mellan grupperna för varje fråga på rad 4, där signifikanta resultat visas med stjärnor. Ju fler stjärnor ju signifikantare är skillnaderna (se signifikansrutan nedan för en förklaring). På rad 5, 6 och 7 redovisas resultaten för grupperna med bilbränderna. Detta görs på samma vis som för skogsbränderna. Gruppernas medelvärden visas på rad 5 och 6, och skillnader finns på rad 7. För att illustrera storleken på skillnaderna i medelvärden mellan grupperna så används även procentenheter när resultaten diskuteras i texten.

Signifikansruta

På nästkommande sidor presenteras resultaten för gruppernas medelvärden. För att se om skillnaderna i medelvärden mellan grupperna är signifikanta så har signifikansnivåerna fastställts med hjälp av ett så kallat statistiskt t-test. Signifikansen presenteras i form av stjärnor som ser ut såhär: *. En stjärna betyder att vi med 90 % säkerhet kan säga att texten med ansvarsutkrävande i samband med skogsbranden (text 2) respektive bilbranden (text 4) orsakat en förändring i förtroende. Emellertid är det samtidigt till hela 10 % möjligt att det identifierade sambandet orsakats av slumpen. Därför anses resultat med en * inte vara statistiskt säkerställda. När skillnaden visas med två stjärnor (**) så innebär det att vi kan vara 95 % säkra på att slumpen endast står för 5 %. När vi ser tre stjärnor (***) så har vi hela 99 % säkerhet i resultaten och sannolikheten att slumpen skulle förklara skillnaden utgörs då endast av 1 %. Resultat med två ** eller tre *** anses statistiskt säkerställda.

4.1 Allmänhetens institutionsförtroende

Tabell 1: Brändernas påverkan på förtroendet för myndigheter, polis och räddningstjänst (medelvärden)

Experimentgrupp	Myndigheter Fråga: (1)	Polis (2a)	Räddnings- tjänst (2b)
Grupp 1: Skogsbrand	3,58	3,56	4,49
Grupp 2: Skogsbrand m. ansvarsutkrävande	3,47	3,56	4,34
<i>Skillnad grupp 1 och 2</i>	<i>0,11</i>	<i>0,00</i>	<i>0,15***</i>
Grupp 3: Bilbrand	3,50	3,70	4,62
Grupp 4: Bilbrand m. ansvarsutkrävande	3,44	3,57	4,53
<i>Skillnad grupp 3 och 4</i>	<i>0,06</i>	<i>0,13**</i>	<i>0,09***</i>

Kommentar: Frågorna löd: **1)** *Allmänt sett, hur stort förtroende har du för svenska myndigheter?* **2)** *Mer specifikt, vilket förtroende har du för a) polisen och b) räddningstjänsten (brandkåren)?*

Tabell 1 visar resultaten för frågan om förtroende för myndigheter, polis och räddningstjänst. Generellt sett är förtroendet för myndigheter, polis och räddningstjänst högt. Samtliga grupper ligger över medelvärdet. Högst är förtroendet för räddningstjänsten. Förtroendet för myndigheter och polis är lägre men ungefär på samma nivå för alla grupper. Resultaten stödjer bilden från tidigare forskning av ett mycket högt institutionsförtroende hos allmänheten (Holmberg & Weibull 2016; Ohlsson m fl. 2016; Odén m fl. 2016).

Skogsbränderna

För skogsbränderna är myndighetsförtroendet något lägre hos grupp 2 som fick texten med ansvarsutkrävande. Här visas ett medelvärde på 3,47, vilket kan jämföras med 3,58 för den grupp som endast tagit del av informationen om skogsbränderna. Skillnaden mellan gruppernas medelvärden är 0,11, eller 2,2 procentenheter men är inte statistiskt säkerställd.

Det finns ingen skillnad i förtroendet för polisen mellan grupp 1 och 2, men eftersom mediernas rapportering om skogsbränderna inte fokuserades på polisens insatser, är detta resultat inte oväntat. Däremot är förtroendet för räddningstjänsten signifikant lägre i gruppen med ansvarsutkrävande. Här visas ett medelvärde på 4,34, vilket kan jämföras med 4,49 för den grupp som endast tagit del av informationen om skogsbränderna. Skillnaden mellan gruppernas medelvärden är 0,15, vilket motsvarar hela 3 procentenheter. Resultatet är logiskt då just räddningstjänsten var aktiv i bekämpningen av skogsbränderna och är den aktör som nämns i texten med ansvarsutkrävande.

Men, när vi här tar hänsyn till var deltagarna i undersökningen bor³ visar resultaten att skillnaden i förtroende för räddningstjänsten mellan grupp 1 och 2 drivs av människor som bor i områden där det inte brann och som läst texten med ansvarsutkrävande. I de brandutsatta länen, även de hårdast drabbade, är skillnaden inte alls speciellt stor mellan grupp 1 och 2⁴.

Bilbränderna

När vi undersöker institutionsförtroende i samband med bilbränderna så finns inga signifikanta skillnader mellan grupperna för myndighetsförtroende. När det gäller förtroendet för polisen är emellertid skillnaden signifikant. Här visas ett medelvärde på 3,57 för grupp 4 som tagit del av ansvarsutkrävandet, vilket kan jämföras med 3,70 för grupp 3 som endast tagit del av informationen om bilbränderna. Skillnaden i medelvärden mellan grupp 3 och 4 är 0,13. Sammantaget så innebär detta att förtroendet för polisen är 2,4 procentenheter lägre i grupp 4 som behandlats med ansvarsutkrävande. När det gäller förtroende för räddningstjänsten så är skillnaden även här signifikant. För grupp 3 är medelvärdet 4,62 medan det endast är 4,53 för grupp 4 som tagit del av texten med ansvarsutkrävande. Skillnaden i förtroende för räddningstjänsten mellan gruppernas medelvärden är 0,09, vilket i procentenheter mätt är 1,8 procentenheter. Att vi ser ett lägre förtroende för både polis och räddningstjänsten hos grupp 4 är rimligt eftersom båda var centrala aktörer i hanteringen av bilbränderna.

Bland de områden som drabbades av bilbränder så var förorterna mest berörda, och framförallt förorter till storstäder⁵. När vi tar hänsyn till var människor i undersökningen bor ser vi att skillnaden i förtroendet för polisen mellan grupp 3 och 4 till stor del utgörs av svaren från de som tagit del av ansvarsutkrävandet men som inte bor där det brann. Men, skillnaden utgörs även av människor som bor i en förort till storstäder som Göteborg eller Stockholm, vilka också tillhör de mest utsatta områdena⁶. För räddningstjänsten ser vi samma mönster. Även här utgörs skillnaden i förtroendet mellan grupp 3 och 4 av svaren i den grupp som tagit del av ansvarsutkrävandet och som antingen bor där det inte brann eller som bor i en förort till en storstad⁷.

³ Fyra kategorier för grad av drabbat län har skapats, 0-4. Där 0 inte är drabbad av skogsbrand och 4 är mycket drabbad. Till kategori 4 hör Dalarna, Gävleborg och Västernorrland. I kategori 3 ingår Jämtland, Värmland, Västmanland och Norrbotten. Kategori 2 är Uppsala och kategori 0 utgörs av Sveriges resterande län (SOU 2019:114).

⁴ För graf se appendix: 8.2 Gestaltningseffekter, efter var man bor, på allmänhetens institutionsförtroende.

⁵ Tre kategorier för grad av berörd har skapats, 0-2. Där 0 är alla län utom Västra Götalands län (VG), Stockholms- och Uppsala län. Kategorierna är baserade på att 80 utav de 90 bilarna som brann befann sig i VG och de resterande 10 i Stockholms och Uppsala län. I kategori 1 ingår förort till stad och i kategori 2 förort till storstad i de tre drabbade länen, annars 0 (Bornestav 2018).

⁶ För graf se appendix: 8.2 Gestaltningseffekter, efter var man bor, på allmänhetens institutionsförtroende.

⁷ Ibid.

Tabell 2: Brändernas påverkan på förtroende för regeringen och kommunpolitiker, samt på förtroende för myndigheters krishanteringsförmåga (medelvärden)

Experimentgrupp	Regering Fråga: (1a)	Kommun (1b)	Myndigheters krishantering (2)
Grupp 1: Skogsbrand	2,81	2,72	3,26
Grupp 2: Skogsbrand m. ansvarsutkrävande	2,85	2,77	3,16
<i>Skillnad grupp 1 och 2</i>	<i>0,04</i>	<i>0,05</i>	<i>0,10</i>
Grupp 3: Bilbrand	2,87	2,81	3,29
Grupp 4: Bilbrand m. ansvarsutkrävande	2,79	2,80	3,25
<i>Skillnad grupp 3 och 4</i>	<i>0,08</i>	<i>0,01</i>	<i>0,04</i>

Kommentar: Frågorna löd: **1)** Vilket förtroende har du för hur **a)** regeringen och **b)** kommunpolitiker sköter sitt arbete? **2)** Allmänt sett, vilket förtroende har du för myndigheternas förmåga att hantera en allvarlig kris eller katastrof i Sverige?

Tabell 2 visar resultaten för frågorna om förtroende för hur regering och kommunpolitiker sköter sitt arbete, samt för myndigheters förmåga att hantera kriser. Generellt är förtroendet stabilt, då det ligger under eller nära medelvärdet 3 i alla grupper. Resultaten visar inga signifikanta skillnader.

Emellertid är förtroendet för myndigheters krishanteringsförmåga generellt högre i alla grupper än förtroendet för hur regeringen och kommunpolitikerna sköter sitt arbete. För myndigheters krishanteringsförmåga ligger medelvärdet över 3 medan det ligger under 3 för frågan om hur regeringen och kommunpolitiker sköter sitt arbete. Förtroendemässigt är detta ett gott betyg för myndigheters krishanteringsförmåga.

Sammanfattning av resultat från Tabell 1 och Tabell 2

- **Generellt** är förtroendet för myndigheter, polis och räddningstjänst högt. Högst är förtroendet för räddningstjänsten.
- **För skogsbränderna** är förtroendet för räddningstjänsten signifikant lägre i gruppen som tagit del av ansvarsutkrävandet. Men, skillnaden drivs utav svaren som lämnats av människor som inte bor där det brann.
- **För bilbränderna** är förtroendet för polis och räddningstjänst signifikant lägre i gruppen som tagit del av formuleringar om ansvarsutkrävande. Här drivs skillnaden mellan grupperna utav svaren

som lämnats av människor som antingen bor där det inte brann eller som bor i en förort till storstäder som Göteborg och Stockholm.

Slutsats av resultat från Tabell 1 och Tabell 2

I denna del av rapporten besvaras forskningsfråga 1: *Ger olika gestaltningar av händelser, likt bränderna sommaren 2018, olika effekter på*

1) allmänhetens institutionsförtroende?

Svar: Ja, till viss del. Olika gestaltningar av händelser, likt bränderna sommaren 2018, ger generellt sett olika effekter på allmänhetens institutionsförtroende för polis och räddningstjänst. Förtroendet är generellt lägre för räddningstjänsten om man tar del av krismeddelanden med ansvarsutkrävande i samband med skogsbrand. Detsamma gäller för både polis och räddningstjänst i fallet med bilbränder.

Men, det är var man bor som bidrar till dessa skillnader. Till stor del utgörs skillnaderna i förtroende mellan grupperna utav människor som inte bor där det brann. I fallet med skogsbrand är detta väldigt tydlig. I fallet med bilbränderna så drivs skillnaderna även utav svaren som lämnats av människor som bor i en förort till storstäder som Göteborg och Stockholm.

4.2 Allmänhetens syn på ansvar

Tabell 3: Brändernas påverkan på ansvarsfördelning (medelvärden)

Experimentgrupp	Politiker Fråga: (1a)	Myndigheter (1b)	Människor själva (1c)
Grupp 1: Skogsbrand	4,43	4,71	4,29
Grupp 2: Skogsbrand m. ansvarsutkrävande	4,50	4,76	4,31
<i>Skillnad grupp 1 och 2</i>	<i>0,07</i>	<i>0,05</i>	<i>0,02</i>
Grupp 3: Bilbrand	4,37	4,71	4,30
Grupp 4: Bilbrand m. ansvarsutkrävande	4,47	4,75	4,26
<i>Skillnad grupp 3 och 4</i>	<i>0,10**</i>	<i>0,04</i>	<i>0,04</i>

Kommentar: Frågorna löd: **1)** *Om det inträffar en allvarlig kris eller katastrof i Sverige, hur stort eller litet ansvar tycker du att **a)** politiker, **b)** myndigheter och **c)** människor själva har för att hantera situationen?*

Tabell 3 visar resultaten för synen på ansvar i samband med kriser. Generellt sett så anses politiker, myndigheter och människor själva ha ett stort ansvar för

att hantera en krissituation. Medelvärdena ligger väl över 4 för samtliga frågor och grupper.

Skogsbränderna

Det finns inga signifikanta skillnader mellan grupperna för skogsbränderna. Det är tydligt att varken den enskilde individen, politiker eller myndigheter ses som mer ansvarig än någon annan. Alla ses som lika ansvariga för att hantera en krissituation.

Bilbränderna

Bland de respondenter som fick texterna om bilbränder anses politiker mer ansvariga för att hantera en allvarlig kris eller katastrof hos grupp 4 som tagit del av formuleringarna om ansvarsutkrävande. Här är medelvärdet 4,47 medan den grupp som endast tagit del av texten om bilbränderna har ett medelvärde på 4,37. Skillnaden i medelvärden är 0,10 och signifikant, vilket motsvarar hela 2 procentenheter. Däremot anses inte den enskilde individen eller myndigheter vara mer ansvariga än andra.

För att försöka förstå varför politiker ses som ansvariga för bilbränderna men inte för skogsbränderna går vi tillbaka till texterna med ansvarsutkrävande. I texten för skogsbränderna riktas kritik mot "nedrustning" och "eftersatt krisberedskap". Den aktör som nämns är räddningstjänsten. I texten om bilbränderna riktas kritik mot "resursbrist" och "polisbrist". Den aktör som nämns är polisen. I båda fallen kan politiker tolkas som ansvariga för "nedrustning" och "resursbrist". Varför är då endast skillnaden för grupperna i experimentet med bilbränderna signifikanta?

En sannolik förklaring till varför bilbränderna visar en signifikant skillnad mellan grupp 3 och 4 i frågan om politikers ansvar är att bilbränderna, till skillnad från skogsbränderna, har en tydligare koppling till ansvar på politisk nivå. I den politiska debatten under valrörelsen kopplades bilbränderna till frågor om resursbrist inom polisväsendet, lag och ordning samt migration, utanförskap och en bristande integrationspolitik (Sköld & Klintevall 2018; Bäckman & Berntsson 2018). Bilbränderna är dessutom en social kris, orsakad av människor, vilket i debatten berörde områden där just politiker kan ses som ansvariga. Politik som rör integration, skola och sysselsättning kan tänkas förebygga sociala kriser likt bilbränderna. Insatser på politisk nivå kan på så vis kopplas till just sociala kriser. När det gäller fysiska kriser orsakade av naturen är det inte lika enkelt. Det är inte självklart att politiker kunnat förebygga extremtorkan och de 500 bränder som spreds under sommaren, vilka i debatten kopplades till förändringar i jordens klimat. Dessa problem kräver globala lösningar. Även om vi inte hade haft en "eftersatt krisberedskap" så hade extremtorkan sannolikt inträffat ändå. Det är också oklart om en mindre eftersatt krisberedskap hade klarat skogsbränderna bättre.

När vi här tar hänsyn till var människor bor ser vi att skillnaderna mellan grupp 3 och 4 i synen på politikers ansvar huvudsakligen utgörs av svaren som lämnats av dem som inte bor där bilbränderna förekom. Hos de deltagare som bor i förorter till storstäder som Göteborg eller Stockholm, vilka var de mest

utsatta områdena, finns inga skillnader mellan gruppernas syn på politikernas ansvar⁸.

Sammanfattning av resultat från Tabell 3

- **Generellt** så anses politiker, myndigheter och människor själva ha ett stort ansvar för att hantera en krissituation.
- **För skogsbränderna** ses alla som lika ansvariga.
- **För bilbränderna** anses politiker vara mer ansvariga för att hantera en allvarlig kris eller katastrof i gruppen som tagit del av formuleringarna om ansvarsutkrävande. Här drivs skillnaden utav svaren som lämnats av människor som inte bor där det brann.

Slutsats av resultat från Tabell 3

I denna del av rapporten besvaras forskningsfråga 2: *Ger olika gestaltningar av händelser, liksom bränderna sommaren 2018, olika effekter på*

2) allmänhetens syn på ansvar?

Svar: Ja, till viss del. Olika gestaltningar av händelser, liksom bränderna sommaren 2018, ger olika effekter på allmänhetens syn på ansvar för politiker i fallet med bilbränderna. Men, det är svaren som lämnats av människor som inte bor där det brann som utgör skillnaden i synen på politikernas ansvar.

4.3 Allmänhetens förtroende för nyhetsmedier

Tabell 4 (nästa sida) visar resultaten för förtroende för tv-nyheter. Generellt är förtroendet högt. Alla grupper ligger över medelvärdet. Störst är förtroendet för SVT:s Aktuellt och Rapport, följt av SVT:s Regionala nyheter och därefter TV4:s Nyheterna.

Även om medelvärdena är högre för samtliga frågor hos grupp 2 och 4 som tagit del av texterna som signalerar ansvar så finns inga signifikanta skillnader mellan grupperna.

⁸ För graf se appendix: 8.2.1 Gestaltningseffekter, efter var man bor, på allmänhetens syn på ansvar.

Tabell 4: Brändernas påverkan på förtroende för nyhetsmedier i TV (medelvärden)

Experimentgrupp	SVT:s Aktuellt/Rapport Fråga: (1a)	SVT:s regionala nyheter (1b)	TV4:s Nyheterna (1c)
Grupp 1: Skogsbrand	3,70	3,59	3,18
Grupp 2: Skogsbrand m. ansvarsutkrävande	3,82	3,74	3,26
<i>Skillnad grupp 1 och 2</i>	<i>0,12</i>	<i>0,15</i>	<i>0,08</i>
Grupp 3: Bilbrand	3,81	3,73	3,25
Grupp 4: Bilbrand m. ansvarsutkrävande	3,85	3,74	3,27
<i>Skillnad grupp 3 och 4</i>	<i>0,04</i>	<i>0,01</i>	<i>0,02</i>

Kommentar: Frågorna löd: **1)** Vilket förtroende har du för följande nyhetsmedier **a)** SVT:s Aktuellt/Rapport, **b)** SVT:s Regionala nyheter och **c)** TV4:s Nyheterna?

Tabell 5: Brändernas påverkan på förtroende för nyhetsmedier i Radio (medelvärden)

Experimentgrupp	Radions ekonyheter Fråga: (1a)	Radions lokalnyheter i P4 (1b)
Grupp 1: Skogsbrand	3,87	3,52
Grupp 2: Skogsbrand m. ansvarsutkrävande	4,00	3,61
<i>Skillnad grupp 1 och 2</i>	<i>0,13</i>	<i>0,09</i>
Grupp 3: Bilbrand	4,04	3,66
Grupp 4: Bilbrand m. ansvarsutkrävande	4,01	3,61
<i>Skillnad grupp 3 och 4</i>	<i>0,03</i>	<i>0,05</i>

Kommentar: Frågorna löd: **1)** Vilket förtroende har du för följande nyhetsmedier **a)** Radions Ekonyheter och, **b)** Radions lokalnyheter i P4?

Tabell 5 visar resultaten för förtroende för nyhetsmedier i radio. Även här finns ett högt förtroende. Alla grupper ligger över medelvärdet. Ekonyheterna har till och med ett genomsnittligt värde som ligger mycket nära 4 för samtliga grupper. Inte heller här finns några signifikanta skillnader i förtroende för nyhetsmedier mellan grupperna.

Tabell 6: Brändernas påverkan på förtroende för nyhetsmedier i tryckt press (medelvärden)

Experimentgrupp	Morgontidningar	Kvällstidningar
	Fråga: (1a)	(1b)
Grupp 1: Skogsbrand	3,36	2,10
Grupp 2: Skogsbrand m. ansvarsutkrävande	3,42	2,22
<i>Skillnad grupp 1 och 2</i>	<i>0,06</i>	<i>0,12</i>
Grupp 3: Bilbrand	3,40	2,18
Grupp 4: Bilbrand m. ansvarsutkrävande	3,46	2,23
<i>Skillnad grupp 3 och 4</i>	<i>0,06</i>	<i>0,05</i>

Kommentar: Frågorna löd: **1)** Vilket förtroende har du för följande nyhetsmedier **a)** Morgontidningar och, **b)** Kvällstidningar?

Tabell 6 visar resultaten för förtroende för tryckt press. Även här påminner resultaten om förtroendet för övriga nyhetsmedier (Tabell 4 och 5). För kvällspressen är förtroendet lägst och ligger långt under medelvärdet medan förtroendet för morgontidningarna ligger över medel i samtliga grupper. Men inga signifikanta skillnader finns mellan grupperna.

Sammanfattning av resultat från Tabell 4, 5 och 6

- **Generellt** så är förtroendet för nyhetsmedier gott, kvällspressen undantaget.
- **För skogsbränderna** finns inga signifikanta skillnader mellan grupperna.
- **För bilbränderna** finns inga signifikanta skillnader mellan grupperna.

Slutsats av resultat från Tabell 4, Tabell 5 och Tabell 6

I denna del av rapporten besvaras forskningsfråga 3: *Ger olika gestaltningar av händelser, likt bränderna sommaren 2018, olika effekter på*

3) allmänhetens förtroende för nyhetsmedier?

Svar: Nej. Olika gestaltningar av händelser, likt bränderna sommaren 2018, ger generellt inga effekter på allmänhetens förtroende för nyhetsmedier när gestaltningarna handlar om välbevakade händelser som ligger nära i tid (Figur 1 och 2).

5. Slutsatser

Mot bakgrund av den omfattande nyhetsrapporteringen om bränderna sommaren 2018 (Figur 1 och Figur 2) har det här undersökts om texter innehållande olika gestaltningar av en krishändelse påverkar allmänhetens syn på förtroende och ansvar. Detta har gjorts utifrån ett kommunikationsperspektiv. Syftet med studien har varit att besvara följande forskningsfrågor:

Ger olika gestaltningar av händelser, likt bränderna sommaren 2018, olika effekter på

- 1) allmänhetens institutionsförtroende?*
- 2) allmänhetens syn på ansvar?*
- 3) allmänhetens förtroende för nyhetsmedier?*

När det gäller fråga 1 så visar resultaten av undersökningen att institutionsförtroendet hos allmänheten minskar för både polis och räddningstjänst när polisens och räddningstjänstens insatser förmedlas med formuleringar om ansvarsutkrävande. Detta gäller oavsett om det handlar om en fysisk kris orsakad av naturen, såsom skogsbrand, eller en social kris orsakad av människor, såsom bilbrand. Men, denna effekt drivs till stor del utav svaren som lämnats av människor som inte bor där det brann, vilket är särskilt tydligt när det gäller skogsbränderna. När det gäller bilbränderna så drivs emellertid skillnaderna i förtroende till viss del även utav svaren som lämnats av människor som bor i förorter till storstäder som Göteborg och Stockholm.

Som svar på fråga 2 finner undersökningen att beroende på om ansvarsutkrävandet berör en social eller fysisk kris så fördelas också ansvar olika. När gestaltningen berör en fysisk kris orsakad av naturen så påverkas inte synen på ansvar alls. Hur naturen beter sig är inte självklart ett ansvarsområde som politiker har kontroll över. Politiker, myndigheter och individen själv ses här som lika ansvariga. Däremot anses politiker vara mer ansvariga om gestaltningen berör en social kris som bilbränderna, vilka i förvalsdebatten kopplades till frågor om integration, sysselsättning och lag och ordning. Men att politiker här ses som ansvariga förklaras av de svar som lämnats av människor som inte bor där det brann.

Angående fråga 3 så påverkas inte förtroendet för medier alls när krismeddelanden innehåller ett ansvarsutkrävande. Oavsett så är förtroendet för nyhetsmedierna, kvällspressen undantaget, på det hela taget gott.

6. Diskussion

Att studera förtroende och kriskommunikation en tid efter en kris är viktigt för att förstå om och vilka långvariga effekter myndigheters krishantering och mediernas rapportering har på vårt institutionsförtroende. Denna rapport har studerat effekterna av texter som handlar om två kriser som fått stor uppmärksamhet i nyhetsmedierna. Vad som framkommit är att det i kris spelar roll för institutionsförtroendet *hur* information gestaltas.

Intressant i sammanhanget är att inget generellt misstroende mot nyhetsmedier eller myndigheter framkommer i undersökningen. Oavsett vilken text som respondenterna tagit del av så är förtroendet för *medier* och *myndigheter* gott. Emellertid så är det svårt att veta i vilken grad deltagarna kopplat texterna i undersökningen till myndigheters respektive mediers *kommunikation* vid kris eftersom texterna inte explicit angett dem som källor. Därför kan inga slutsatser dras om hur olika källor värderas när man tar del av en kriskommunikation, även om det implicit kan antas att medier och myndigheter förstås som de huvudsakliga förmedlarna av sådan information.

Också intressant är att det spelar roll för institutionsförtroendet hur pass drabbad man kan anses vara av händelserna. Det är tacksamt att de som bor i områden som var utsatta för *skogsbränder* inte påverkas av formuleringarna om ansvarsutkrävande i sina förtroendevärderingar. De mest samhällskritiska är tvärtom de som inte bor där det brann. Denna variation är viktig eftersom den visar att människor i det multipublika samhället, där individer och grupper av medborgare drabbas olika mycket av kriser, tar till sig samma krisinformation på olika sätt.

I fallet med *bilbränderna* framkommer det att *politiker* anses vara mer ansvariga än myndigheter och enskilda individer att hantera denna typ av sociala kriser, men det förklaras huvudsakligen utav svaren som lämnats av människor som inte bor där det brann. Kanske kan det vara så att människor som bor i områden där bilar inte brinner ser situationen som ett samhällsproblem kopplat till just förorten och som politikerna förväntas lösa. Samtidigt visar resultaten ett lägre institutionsförtroende vid bilbrand för både *polis* och *räddningstjänst* hos alla deltagare som tagit del av texten med ansvarsutkrävande oavsett var man bor. Varför detta sker tål att undersökas närmare i framtida forskningsprojekt.

Slutligen så är viktigt att notera att vi inte vet exakt hur pass berörda respondenterna i undersökningen faktiskt kan anses vara, eftersom vi endast använt det trubbiga måttet boendeort som indikator på att vara berörd. Men det är ändå tacksamt att det så tydligt spelar roll var man bor för hur man svarat på enkätfrågorna. Resultaten öppnar på så vis för nya perspektiv och frågor om vad som menas med att vara berörd av en kris och vilka implikationer det kan få på vårt institutionsförtroende.

7. Referenser

- Angrist, J. D., and Pischke, J. S. (2015). *Mastering Metrics: The Path from Cause to Effect*. Princeton: Princeton University Press.
- Bornestav, E. (2018, 14 augusti). Bilbränderna i Sverige – kan vara organiserade på sociala medier. *Nyheter 24*. Tillgänglig: www.nyheter24.se.
- Bäckman, M., och Berntsson, J. (2018, 17 oktober). Polisen vädjar – släpper film efter bilbränderna. *GT*. Tillgänglig: www.expressen.se.
- Entman, R. M. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43(4): 51–58.
- Eriksson, L. M. (2019 Election Report Sweden: The 2018 Election to the Swedish Riksdag. *Scandinavian Political Studies*, 42(1): 84-88.
- Eriksson, L. M. (2016). Winds of Change: Voter Blame and Storm Gudrun in the 2006 Swedish Parliament Election. *Electoral Studies*, 41: 129-142.
- Esaiasson, P., Martinsson, J., och Sohlberg, J. (2016). *Flyktingkrisen och medborgarnas förtroende för samhällets institutioner – en forskarrapport*. Rapport. Stockholm: MSB.
- Grandien, C., Nord, L., och Strömbäck, J. (2005). *Efter flodvågskatastrofen. Svenska folkets åsikter om och förtroende för myndigheter, medier och politiker*. Stockholm: Krisberedskapsmyndigheten.
- Holmberg, S., och Weibull, L. (2016). Makten i Rosenbad bestämmer förtroendet för regeringen. I Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Solevid (Red): *Ekvilibrium*. Rapport. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Johansson, B., och Vigsø, O. (2017). *72 timmar – analys av en informationskampanj*. Rapport. Stockholm: MSB.
- Leitner, T. (2018, 25 maj). Extremt stor brandrisk – Myndigheten: Det kan räcka med en gnista. *Vestmanlands läns tidning*.
- Levi, M. (1988). *Of Rule and Revenue*. Berkeley: The University of California Press.
- Levi, M. (1998). A State of Trust. In Valerie Braithwaite & Margaret Levi (Eds): *Trust and Governance*. New York: Russel Sage Foundation.
- Lindgren, E. (2018). Changing Policy With Words: How Persuasive Words in Election Pledges Influence Voters' Beliefs About Policies. *Mass Communication and Society*, 21(4): 425-449.
- Lofstedt, R. (2009). *Risk management in post-trust societies*. New York: Earthscan Palgrave.

- Martinsson, J., Andreasson, M., Lindgren, E., Johansson, J., Holgersson, E. (2019). *Technical Report Citizen Panel 32 – 2019*, Gothenburg: University of Gothenburg, LORE.
- Mediearkivet Retriever. (2019). *Databas*. Tillgänglig: www.web.retriever-info.com.
- Myndigheten för Samhällsskydd och Beredskap (MSB). 2018. *MSB:s arbete med skogsbränderna 2018: Tillsammans kunde vi hantera en extrem skogsbrandssäsong*. Rapport. Stockholm: MSB.
- Mårtensson, R. (2018). Bränderna fortsätter att rasa – nu står hoppet till brandflygplanen. *Sveriges Television (SVT)*. Tillgänglig: www.svt.se.
- Nohrstedt, S. (2016). *Kriskommunikation och förtroende*. Rapport. Stockholm: MSB.
- Odén, T., Djerf-Pierre, M., Ghersetti, M., och Johansson, B. (2016). *Kriskommunikation 2.0 – Allmänhet, medier och myndigheter i det digitala medielandskapet*. Stockholm: MSB.
- Ohlsson, J., Oscarsson, H., och Solevid, M. (2016). Ekvilibrium. I Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Solevid (Red): *Ekvilibrium*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Paternoster, R., Brame, R., Mazerolle, P. och Piquero, A. (1998). Using the Correct Statistical Test for the Equality of Regression Coefficients. *Criminology*, 36: 859-866.
- Putnam, R. (2000). *Bowling Alone. The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster.
- Rothstein, B. (2009). Creating Political Legitimacy: Electoral Democracy Versus Quality of Government. *American Behavioral Scientist*, 53: 311-330.
- Statistiska centralbyrån (SCB). (2018). Statistikdatabasen. Tillgänglig: www.scb.se
- Singer, E., och Endreny, P. M. (1993). *Reporting on Risk*. New York: Russel Sage Foundation.
- Sveriges Hydrologiska och Meteorologiska Institut (SMHI). (2019). *Sommaren 2018 – Extremt varm och solig*. Tillgänglig: www.smhi.se.
- SOU 2019:7. (2019). *Skogsbränderna sommaren 2018*. Stockholm: Norstedts Juridik. Tillgänglig: www.regeringen.se.
- Svenska Dagbladet (SvD). (2018, 20 juli). Brandläget allvarligt – EU lovar mer hjälp. *Svenska Dagbladet*. Tillgänglig: www.svd.se.
- Sköld, H., och Klintevall, M. (2018, 15 augusti). Politiker spekulerar om bilbränderna – “olyckligt” säger forskare. *SVT*. Tillgänglig: www.svt.se.

8. Appendix

8.1 Design och metod

Undersökningen består av två surveyexperiment. Respondenterna har delats in i två grupper för respektive experiment. Totalt ger detta fyra grupper. Just slumpen är central i sammanhanget då det är vad som skapar möjligheten för trovärdiga resultat. Genom att slumpmässigt fördela respondenterna mellan de fyra grupperna blir nämligen varje grupp med slumpens hjälp genomsnittligt likadana längs flera mätbara parametrar. Grupperna kommer genom slumpen till exempel att få genomsnittligt lika antal män och kvinnor, samt reflektera varandras genomsnittliga karakteristik vad gäller ålder, inkomst, utbildning, politiskt intresse, samt politisk vänster/höger placering (här mätt på en tiogradig skala). Att grupperna är genomsnittligt lika varandra är själva grunden för att ett experiment ska kunna utföras. I denna undersökning har det också säkerställts att randomiseringen faktiskt fungerat på detta vis via ett så kallat balanstest, vilket utförts med hjälp av statistiska t-test, som visade att grupperna var genomsnittligt lika på alla de parametrar som nämnts ovan förutom i grupp 1 och 2 som utgör skogsbrandexperimentet. Här fanns skillnader i utbildning, politiskt intresse och politisk vänster/höger placering, vilket korrigerats för (se balanstest under 1.1 Deskriptiv statistik). Specifikt så innebär det att inga andra signifikanta skillnader kunde identifieras mellan gruppernas genomsnittliga karakteristik (Angrist & Pischke 2015).

Varje grupp i respektive experiment får sedan ta del av en neutral men informativ text gällande branden i fråga. Därefter får en av grupperna i respektive brandexperiment även ta del av en tilläggs-text med formuleringar om ansvarsutkrävande (grupp 2 och 4) som följer efter den första texten (se 3.2 Texterna, på sid.15). Sedan jämförs de genomsnittliga nivåerna av förtroende-respektive ansvarsutvärderingarna från surveyundersökningens efterföljande frågor mellan grupperna i respektive brandexperiment (grupp 1 och 2 samt grupp 3 och 4). Vi testar i samband med detta även om skillnaderna är signifikanta eller inte via statistiska t-test. På så vis kan vi identifiera om ansvarsutkrävande orsakar en genomsnittlig skillnad, och då en signifikant sådan, i nivåer av institutionsförtroende hos grupp 2 och 4 som tagit del av texterna med ansvarsutkrävande. Skillnaden mäts genom att beräkna skillnader i medelvärden, vilket också är måttet på gestaltningseffekter av ansvarsutkrävande på allmänhetens institutionsförtroende. I rapporten presenteras även storleken på skillnaderna i medelvärden i form av procentenheter.

Sammanfattningsvis är experimentet utformat som ett slumpmässigt test (randomiserat test), vilket gör att jämförelsen mellan grupperna blir vad som i nationalekonomin kallas för *ceteris paribus*: grupper som är tilldelade, och ej tilldelade, ett ansvarsutkrävande, inom respektive experimentstudie, skiljer sig

åt endast i deras behandlingsstatus, vilket gör att vi också kan isolera just ansvarsutkrävande som orsaken till de resultat som följer av experimentet (Angrist & Pischke 2015).

Som nämnts är stimuli fyra olika texter, två texter för respektive brandexperiment. Variationen i a mellan texterna är essentiell i sammanhanget då det är den som är kopplad till undersökningens tre frågeställningar om institutionsförtroende. Sammanfattningsvis är den bakomliggande logiken för undersökningen följande: när kritik lyfts i en kommunikation, samtidigt som vissa aktörer nämns i samband med en kris, så signalerar kommunikationen information som ligger till grund för tolkningar om förtroende och ansvar. Det är dessa tolkningar som denna undersökning avser mäta och fånga upp genom studiens enkätfrågor om institutionsförtroende.

8.1.1 Deskriptiv statistik

I samarbete med Laboratory of Opinion Research (LORE), vid Göteborgs universitet, skickades enkätfrågor ut som en del av medborgarpanelen nr. 32. Utsickningen skedde den 10 december 2018, med påminnelser som gick ut den 19 december samt 3 januari 2019. Undersökningen avslutades den 8 januari 2019. Medborgarpanelen består av ca 60 000 deltagare som regelbundet svarar på webbenkäter. Av dessa har 2004 personer svarat på frågorna i just denna undersökning. Svarefrekvensen uppgick till 59 procent (Martinsson m.fl. 2019).

Dataruta

Experiment-grupp	Text	Antal deltagare	% ≈	Kvinnor/män	% ≈
Grupp 1	Skogsbrand	491	25	244/247	12,2/12,3
Grupp 2	Skogsbrand med ansvarsutkrävande	487	24	231/256	11,5/12,5
Grupp 3	Bilbrand	526	26	252/274	12,5/13,5
Grupp 4	Bilbrand med ansvarsutkrävande	500	25	238/262	11,9/13,1
Totalt	—	2 004	100	2 004	100

Urvalets representativitet av befolkningen

Medborgarpanelen består utav självrekryterade deltagare som, efter att ha sett annonser för panelen i nationella tidningar, rapporterat intresse att delta i enkätundersökningar via panelens webbplats. I jämförelse med det nationella genomsnittet består urvalet av marginellt fler män, äldre och högre utbildade. Därför har urvalet i denna undersökning stratifierats efter kön, ålder och utbildning för att få en jämnare fördelning som återspeglar befolkningen. I datarutan ovan så är exempelvis balansen mellan kvinnor och män väl fördelad i alla grupper. Totalt är 48,1 procent kvinnor vilket ligger nära de 49,7 procent

som den svenska befolkningen består av. Motsvarande procent för deltagare med en ålder av 60 år eller mer är 30,2 (25,4 procent i befolkningen), och för deltagare med en eftergymnasial utbildning om minst 3 år är motsvarande procent 24,7 (25 procent i befolkningen) (SCB 2018).

Deskriptiv statistik för utfallsvariabler

Variabel	medelvärde	standard avvikelse	min	max
Tabell 1: 1	3.50	1.02	1	5
Tabell 1: 2a	3.60	1.03	1	5
Tabell 1: 2b	4.51	.66	1	5
Tabell 2: 1a	2.82	1.23	1	5
Tabell 2: 1b	2.78	1.04	1	5
Tabell 2: 2	3.24	1.07	1	5
Tabell 3: 1a	4.44	.82	1	5
Tabell 3: 1b	4.73	.57	1	5
Tabell 3: 1c	4.29	.76	1	5
Tabell 4: 1a	3.79	1.21	1	5
Tabell 4: 1b	3.70	1.08	1	5
Tabell 4: 1c	3.25	1.04	1	5
Tabell 5: 1a	3.97	1.12	1	5
Tabell 5: 1b	3.59	1.04	1	5
Tabell 6: 1a	3.40	1.06	1	5
Tabell 6: 1b	2.17	.95	1	5

Kommentar: värdena för utfallsvariablerna är sammanslagna för samtliga grupper och visas här utefter hur de redovisas i respektive tabell och för respektive fråga i denna rapport. För mer information om frågorna i surveyundersökningen hänvisas till resultaten i rapporten.

Balanstest

	Grupp 1 Skog	Grupp 2 Skog+A	Grupp 3 Bil	Grupp 4 Bil+A
ålder	48.65 (.79) Δ .46	49.11 (.80) Δ .46	48.44 (.78) Δ .32	48.76 (.77) Δ .32
inkomst	5.64 (.14) Δ .02	5.62 (.14) Δ .02	5.61 (3.14) Δ .02	5.59 (.14) Δ .02
utbildning	6.61 (.11) Δ .44***	6.17 (.12) Δ .44***	6.48 (.11) Δ .01	6.49 (.11) Δ .01
Politiskt intresse	1.82 (.05) Δ .13*	1.95 (.05) Δ .13*	1.84 (.05) Δ .05	1.79 (.05) Δ .05
V/H - placering	6.92 (.15) Δ .35*	6.56 (.15) Δ .35*	6.47 (.14) Δ .06	6.41 (.14) Δ .06
n	491	487	526	500

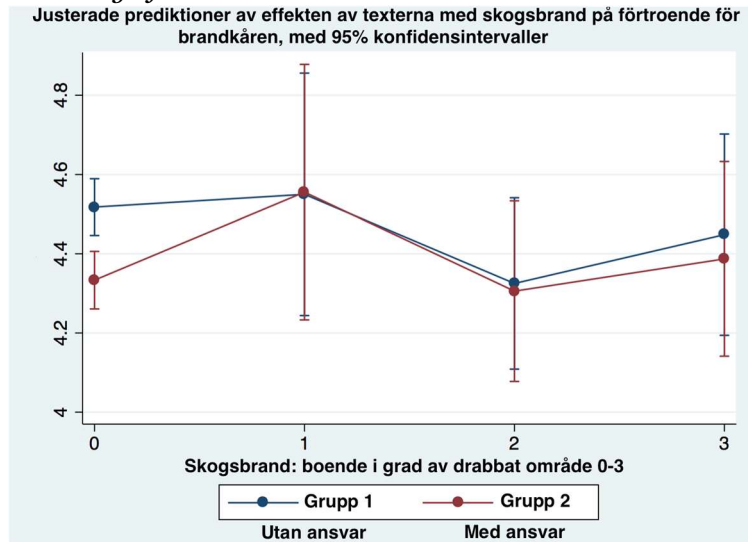
Kommentar: * $p < 0,1$, ** $p < 0,05$, *** $p < 0,01$. Alla värden är medelvärden med standardfel för t-test inom parantes och där Δ visar skillnaden mellan respektive experimentgrupper (mellan grupp 1 och 2, samt mellan grupp 3 och 4). Alla t-test är gjorda mellan grupp 1 och 2, respektive grupp 3 och 4, vilket medför att Δ är likvärdig för respektive grupp inom samma experiment. Kolumn 1 och 2 visar värdena för skogsbrand (medelvärden, samt t-test och Δ mellan grupp 1 och 2). Kolumn 3 och 4 visar värdena för bilbrand (medelvärden, samt t-test och Δ mellan grupp 3 och 4). En Δ större än två standardfel beräknas i regel som statistiskt signifikant. Ålder är här beräknat som genomsnittliga värden för olika åldersintervaller (15, 35, 45, 55, 65 och 75). Inkomst är också beräknat som genomsnittliga värden för olika inkomstintervall ("mindre än 4 000kr", "4 000-8 999kr", "9 000-12 999" osv, med en maximal inkomst definierad som "mer än 65 000kr"). Utbildning är beräknat på antal år av studier med hänsyn till skillnader i eftergymnasial utbildning mellan yrkesinriktade studier och studier vid universitet. Politiskt intresse är beräknat på en skala mellan 0-4. Politisk vänster/höger placering (V/H - placering) är här beräknad på en 10 gradig skala där 0=Långt till vänster, 5=Varken till höger eller vänster, och 10=Långt till höger.

För att hantera de signifikanta skillnaderna mellan grupp 1 och 2 för utbildning, politiskt intresse och politisk vänster/höger placering (V/H - placering), som redovisas i rutan för balanstestet ovan, så har OLS regressionsanalyser gjorts för respektive grupp där utbildning, politiskt intresse och politisk V/H - placering lagts till som kontrollvariabler. Därefter har skillnaderna i korrelationskoefficienterna för respektive utfallsvariabel och experimentgrupper (grupp 1 och 2 samt grupp 3 och 4) signifikanstestats (Paternoster m.fl. 1998). Denna procedur har korrigerat för enstaka signifikanta värden som annars hade tillskrivits ansvarsutkrävandet för skogsbrandexperimentet (grupp 1 och 2). Emellertid så går det inte att veta om dessa skillnader beror på att randomiseringen misslyckats eller om det faktiskt är så att det finns enstaka signifikanta effekter för ansvarsgestaltningen i skogsbrandexperimentet. För att inte dra för stora växlar på resultaten har därför de modesta värdena presenterats i rapporten.

8.2 Gestaltningseffekter, efter var man bor, på allmänhetens institutionsförtroende

Graf av: Skogsbrand Tabell 1

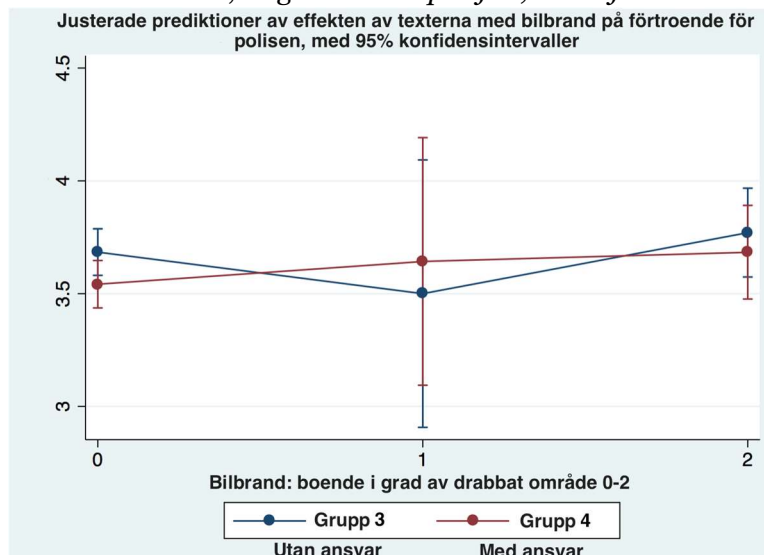
Tabell 1. Skogsbrand, fråga 2b: *Mer specifikt, vilket förtroende har du för räddningstjänsten?*

Kommentar: OLS linjära prediktioner, $n=893$ (0=719 (Grupp 1=365, Grupp 2=354), 1=38 (Grupp 1=20, Grupp 2=18), 2=76 (Grupp 1=40, Grupp 2=36), 3=60 (Grupp 1=29, Grupp 2=31)).

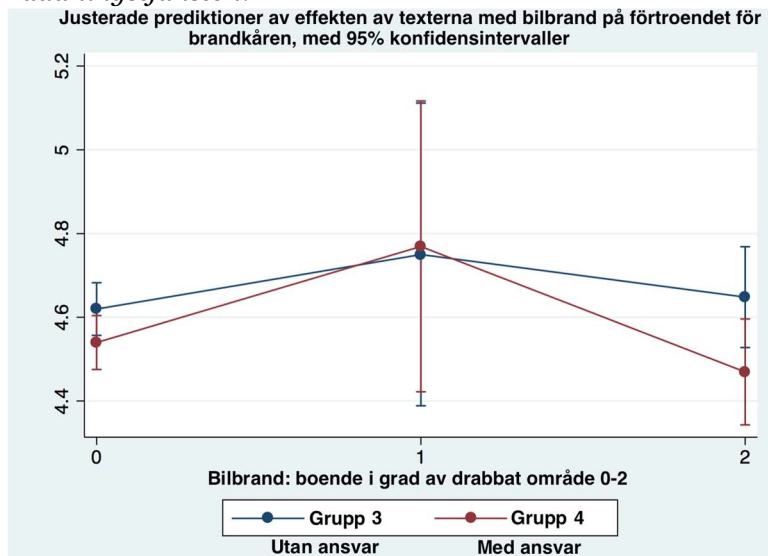
Grafer av: Bilbrand Tabell 1

Tabell 1. Bilbrand, fråga 2a: *Mer specifikt, vilket förtroende har du för polisen?*

Kommentar: OLS linjära prediktioner, $n=1011$ (0=778 (Grupp 3=396, Grupp 4=382), 1=26 (Grupp 3=12, Grupp 4=14), 2=207 (Grupp 3=109, Grupp 4=98)).

Tabell 1. Bilbrand, fråga 2b: *Mer specifikt, vilket förtroende har du för räddningstjänsten?*

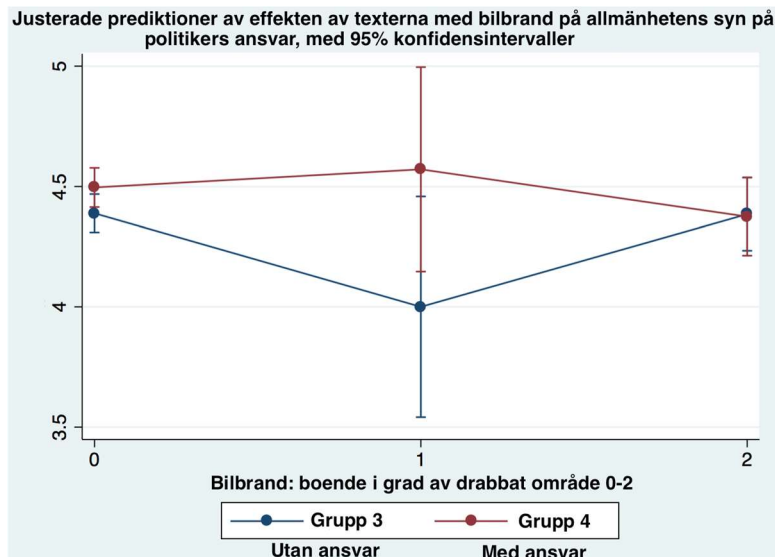

Kommentar: OLS linjära prediktioner, $n=1006$ (0=775 (Grupp 3=397, Grupp 4=378), 1=25 (Grupp 3=12, Grupp 4=13), 2=206 (Grupp 3=108, Grupp 4=98)).

8.2.1 Gestaltningseffekter, efter var man bor, på allmänhetens syn på ansvar

Graf av: Bilbrand Tabell 3

Tabell 3. Bilbrand, fråga 1a: *Om det inträffar en allvarlig kris eller katastrof i Sverige, hur stort eller litet ansvar tycker du att politiker har för att hantera situationen?*

Kommentar: OLS linjära prediktioner, $n=1008$ (0=777 (Grupp 3=396, Grupp 4=381), 1=26 (Grupp 3=12, Grupp 4=14), 2=205 (Grupp 3=109, Grupp 4=96)).

9. Om författaren

Lina M. Eriksson disputerade 2017 i statsvetenskap vid Uppsala universitet. Hennes forskning handlar om kriskommunikation, krishantering och ansvarsutkrävande vid kriser. Hon var när denna rapport skrevs verksam som forskare och lärare på Institutionen för journalistik, medier och kommunikation (JMG), vid Göteborgs universitet och innehade därutöver även forskar- och läraruppdrag på Institutionen för samhälls- och kulturvetenskap, vid Karlstad universitet samt på de statsvetenskapliga institutionerna vid Uppsala universitet och Stockholms universitet. Hon har tidigare gästforskat som Fulbrightstipendiat på The Europe Center (TEC), vid Stanford University i USA och publicerat nya rön om krishanteringen av tsunamin 2004 och stormen Gudrun 2005.

